

דף מקורות - פרשת שמות – שמות בני ישראל

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור לכ' טבת תשע"ז
א. שמות א - 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. בראשית מו - 'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו. רש"י -אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן, להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר (ישעיהו מ כו) המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא.

ב. ישעיהו מ - 'ואל מי תדמיני ואשוה יאמר קדוש. שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. רש"י -מי ברא אלה - כל הצבא אשר תראו במרום מרוב אונים שיש לו ושהוא אמיץ כח איש מהצבא לא נעדר שלא יקרא בשם.

ג. ישראל ותחיתו יב - 'בכל עת שמתגלים מקרים ומאורעות, רעיונות ומחשבות, להרים נס של קירוב גאולה וישועה. הדעת מכרת את אור ד' החי המופיע בהם ואת קול ד' הדובר וקורא מתוכם. לא אלמנה היא ההיסטוריה. בתוכה חי גואל חזק, צור ישראל וגואלו ד' צ-בא-ות שמו.

ד. שבועות לה - 'רבי יוסי אומר: צ-ב-א-ות כולו נמחק, שלא נקרא צ-ב-א-ות אלא על שם ישראל, שנאמר: והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים. אמר שמואל: אין הלכה כרבי יוסי.

ה. בראשית מח - 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה, ואקברה שם בדרך אפרתה היא בית לחם. רש"י - 'ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמר, שהרי מתה סמוך לבית לחם. ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון. עת הגריד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה. ואקברה שם, ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ. וידעתי שיש בלבך עלי. אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה. כשיגלה אותם נבוזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים. שנאמר קול ברמה נשמע וגו', והקב"ה משיבה, יש שכר לפעולתך נאם ה' וגו' ושבנו בנים לגבולם.

ו. מהר"ל נצח ישראל א - 'ופירוש ענין זה כמו שבארו. במדרש. רחל מבכה על בניה, ישראל נקראים על שם רחל. וזה המדרש יש לו טעם מופלג. כי רחל היא היתה עקרת הבית של יעקב, כמו שאמרו חז"ל. וכל מי שנקרא בית, כולל ומאחד הכל, כמו שהבית כולל הכל ומאחד כל אשר בתוכו, ולפיכך נקראו ישראל על שם רחל. ולפיכך אמר שנקברה רחל בדרך, שאם היתה נקברת רחל במערה, לא היה אצל ישראל שהם בגלות שלהם כח המקבץ והמאחד את ישראל בגלות שלהם, אבל נשאר בישראל כח המאחד את ישראל רק שאינו בפועל, רק בכח בלבד, ולכך רחל שהיא כח המאחד את ישראל, שהרי כל ישראל נקראו על שמה, נקברה בדרך, ולכך מבקשת רחמים עד שיהיו ישראל מקובצים בארצם לגמרי. בראשית מט - 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם.

ז. שפת אמת ויחי תרמו - 'דרשו חז"ל כי פרשה זו הכנה על הגלות ולכן אמרו שביקש לגלות הקץ. כי הנה השבטים המה העמודים אשר כל בני נשען עליהם בגלות. כי הג' אבות הם למעלה מעלמא דפירודא. והשבטים המה הולכים עד אחרית הימים.

ח. אורות ארץ ישראל ז - 'המשפט - העמוד האמצעי, שכל הטרקלין עליו נשען. הם הם מהות החיים. משפט בני ישראל על לב אהרן - תמצית האותיות הנשמטיות של כל ישראל, מאירה באורים ותומים.

ט. בראשית לה - ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן. ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין. רמב"ן - והנכון בעיני כי אמו קראתו בן אוני ורצתה לומר בן אבלי. ואביו עשה מן אוני כחי. ולכן קרא אותו בנימין, בן הכח או בן החוזק, כי הימין בו הגבורה וההצלחה. רצה להיות קורא אותו בשם שקראתו אמו, כי כן כל בניו בשם שקראו אותם אמותם יקראו,

והנה תרגם אותו לטובה ולגבורה. וראיתי בבראשית רבה (פב ט) בן אוני בן צערי, ואביו קרא לו בנימין בלשון הקדש.. רמזו למה שאמרת, שתרגם הלשון לטובה.

י. זוהר ויצא קנח - אמר ר' יהודה תא חזי שלימותא דיעקב דלא בעא למיזל אלא ברשותיה דלבן.. אלא בגין דדחיל יעקב דלא ישבוק ליה וישתלימו תריסר שבטין בארעא אחרא ועל דא כיון דחמא דמטא שעתא דבנימן ברח.. דכיון דאתיליד בנימן אתקשרת שכינתא בכלהו שבטין ונטלא ביתא בכלהו, ויעקב הוה ידע ברזא דחכמתא דכד ישתלימו תריסר שבטין דשכינתא תתקשט ותתקשר בהו ורחל תמות ואיהי נטלא ביתא.. בארעא דא לא אתחזי לאשלמא ביתא..

יא. בראשית מט - בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל. דברים לג - לבנימין אמר ידיד'.. ובין כתפיו שכן. ישעיהו נז - כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו.. אבן עזרא - שוכן עד, עד עולמי עד, עד שלא יוכל אדם לספור..

יב. קובץ א' תפב - לפעמים ע"י שקיעת הרוח, וחדלון האפשרות לשוט במרחבים טהורים של אצילות הרוח ומושגי החיים העצמיים בעז טהרתם, נדחק הרוח, ומוציא הרבה שעיפים בתכונות המוגדרות של המעשה, ושל החיקור הפרטי שבתולדותיהם. במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמודה של בבל. ומ"מ גם הוא יהפך לאור, אחרי שנשמת האורה חוללה אותו. אע"פ שהולידתו בתור בן אוני ותקש בלידתה, מ"מ אביו קרא לו בנימין, וצדקו המילדות שהן חכמות באמרן לה: אל תראי כי גם זה לך בן.